

- XVI. 8737 Zetelen 1948. IV. 20 kersekedelmis és vallyogóval pótlásig „
 „ 8794 „ 1948. VI. 7 „ „ „ „ „ „
 „ 8954 mezei „ I. 25 egyhangyalag kéjesített
 „ 9059 történeti 1949. I. 17. románai profiol pótlásig „
 „ 9095 „ „ II. 18. „ „ „ „ „ „

Sátoralgyógyhely, Kemény mezei 1923. december 2-án

avélan áhíval. 964 (1948-49.

rep: 1949. IV. 7

ELREGENI M. ... TUDOMÁNYOSI
JOG- ÉS ALLAMTUDOMÁNYI KARA.
 908 19 48 / 19 49 sz. sz.
 Évek: 19 49 évi március 26.
 Éves: _____
 dr. ... : _____

Bivalatra kiadom:
 Dr. Schultzein Emil
 Dr. Joróky Ferenc

professor uraknak.

Bécsben, 1949. március 26-án

Szótöbbséggel elfogadom
 1949. március 28-án.

[Signature]
 a. i. dekanus.

[Signature]
 elfogadom szótöbbséggel!
 1949. március 29. [Signature]

A B Ü N S E G É L Y
F O G A L M A

Jogtudományi doktori értekezés a büntetőjog
köréből.

Irta:

Futár György
jogszigorló.

7 2724

Forrásmunkák:

Dr. Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve
I. füzet. 1920. Budapest.

Dr. Hacker Ervin: A magyar büntetőjog tankönyve
Ált.rész 1936. Miskolc.

Dr. Irk Albert: A bünsegély és társtettesség
fogalmi elhatárolása. 1913.
Kolozsvár.

Előadások a büntetőtörvénykönyv helyébe lépő
jogszabályok tervezetei felől. Első sorozat.
1914. Budapest.

Dr. Schultheisz Emil: A bűncselekmény tana
1948. Debrecen.

Jog. Elméleti és gyakorlati folyóirat. Szeged,
1935. január.

A büntetőjogi törvényelőkészítő bizottság mun-
kálatai. I. füzet. 1913. Budapest.

A bünsegély fogalmát illetően a XIX. szd. második feléig hiába keresnénk eligazító meghatározásokat. Az addig eltelt évszázadok büntetőjogának témánkkal vonatkozásba állítható rendelkezései mégis arra intenek, hogy a bünsegély fogalmi tisztázását ne elszigetelten vizsgáljuk, hanem összefüggésben a rokon büntetőjogi fogalmakkal. A régi jogokban a közreműködők egyenlő elbánásban részesültek a tettesel. Ez a felfogás egyik megnyilvánulása annak az általános helyzetnek, hogy jogsértő eredményekért gyermekeket, elmebetegeket, sőt állatokat is megtorlásban részesítettek. Számos példa ismeretes arra vonatkozóan, hogy a vérbosszu uralmának maradványaként a közjogivá váló büntetőjog korszakában is évszázadokon át

felelősségre vontak ártatlan hozzátartozókat is. Nem csodálkozhatunk tehát azon, hogy többek közreműködésével elkövetett deliktumok esetén sem találkozunk elvileg más megítélést involváló fogalmi differenciálódással.

A római jogban fellelhető különböző elnevezések /socius, minister, particeps, rei principalis, stb./ távolról sem jelentenek jogi kritériumokon nyugvó elhatárolásokat. - Még kevésbé kereshetünk ilyet a kánonjogban, melynek subjektivizmusa a bűnös emberi akaratot igyekezett hajlítani, vagy megtörni és annak minden formában jelentkező megnyilvánulására egyformán lesujtott.

A germán népjogok objektív szemlélete azonban már általában enyhébb büntetést követel a részesekre és bár éles fogalmi elhatárolásokról még itt szó sem lehet, bizonyos bűncselekményeknél "közeli" és "távol" segédekről is szó esik.

Nem jelentenek lényeges változást a korábbi állapottal szemben a partikuláris törvénykönyvek, így a *Constitutio Criminalis Carolina*, vagy a *Constitutio Criminalis Bambergensis* sem.

Hasonló jellegzetességet mutat a francia jog is, ahol csak a nagy polgári forradalom után történt meg az első lépés a tettesség és a részesség elhatárolására. Ezzel kapcsolatosan mondja Wlassics *A tettesség és részesség* című nagy munkájában: "Sajátszerű, hogy Montesquieu, Voltaire, Rousseau hazájában még 1791-ben is az *assimilatio rideg*, igazságtalan elve győzött."

A kontinentális fejlődéstől sok szempontból eltérő angol jogban fő- és mellékrészesek közötti különbségtétellel találkozunk. Főrészesek a tettések, de azok a végrehajtásban résztvevő segédek is. A mellékrészesek pedig azok, akik a végrehajtás előtt, vagy

után nyújtottak segítséget, tehát olyan közreműködők, akik a tett végrehajtásánál nem voltak jelen. A főrészeseket egyenlően, a mellékrészeseket azonban enyhébben büntették, de ezek között is kedvezőbb elbirálásban részesültek a véghezviteli magatartás kifejtése után segédkezők.

A jogszabályi rendelkezések hiányosságait az eddig tárgyalt korszakban nem tudta pótolni az irodalom sem. A bünszerző, bünbanda, bünszövetség stb. kifejezések pedig nem fogalmi tisztázódást, hanem eltérő és gyakran következtelen értelmezésükkel inkább fokozott összevisszaságot eredményeztek s a későbbi fejlődés során mind jobban gátló tényezőkké váltak.

A büntetőjog dogmatikája a XIX. század folyamán hatalmas fejlődést mutat. A francia Code Penal nyomán a büntetőtörvény-

könyvek egész sora lát napvilágot Európa csaknem minden államában. Ezek a kódexek híven tükrözik az ugynevezett klasszikus jogtudomány szemléletét.

A korábbi helyzettel szemben, mely durván, de kétségkívül őszintébb formában adta a mindenkori gazdasági és társadalmi berendezkedés s a politikai erőviszonyok képét, e nagy fordulat után a jogtudomány jelentősen átalakul és nagy haladást is tesz, de merőben csak mint "jogi szakma". Találón jellemzi e változást Angyal: "Az írók a bűncselekményben csak jogi kategóriát, a büntetésben csupán bűnösségkiegyenlítő jogeszközt látván, a büntetőjoggal merőben jogi nézőszögből foglalkoznak." Ehhez azonban még hozzá kell tennünk, hogy a jog továbbra is csak a kizsákmányoló osztály hatalmi eszköze maradt, s a "jogi szemlélet" nem volt más, mint az osztályellenté-

tek, az osztálybüntetőjog tudatos, vagy ösztönös palástolása.

A dogmatizmus korszaka számos új büntetőjogi fogalmat is szült és azokat igyekezett minél finomabban csiszolva továbbadni. Kísérleti célokra pedig kiválóan alkalmasoknak bizonyultak a büntetőtörvénykönyvek és törvényjavaslatok, s így nemcsak egyetemi professzorok, hanem a dogmatikus szemléleten nevelkedett "gyakorlati" jogászok is bővítették az amugyis már alig áttekinthető elméleti viták anyagát.

Szerény dolgozatomban a továbbiakban a teljesebb kép kedvéért röviden vázolni kívánom a büntetőjogtudomány véleményét a bűnszegély problémakörében, majd a magyar tételes rendelkezésekre térve, büntetőtörvénykönyvünk álláspontját és annak kritikáját foglalom össze, végül néhány kiragadott határozattal bírói gyakorlatunk képét igyek-

szem demonstrálni.

A bűnsegély fogalma, rendszerbeli elhelyezése és büntetőjogi értékelésének mikéntje körüli irodalmi vita voltaképpen része a részesség körül immár egy évszázada folyó elméleti harcnak. Ez a százéves tollháboru az objektív és szubjektív irányzatoknak összecsapásával vette kezdetét és a részesség körébe tartozó fogalmak elhatárolásában élesedett ki.

Meg kell még jegyeznem, hogy a fogalmi elhatárolásoknál egyrészt a részesség körébe vonták a felbujtás és bűnsegély mellé a társtettességet és a korábbi terminológiából átszármaztatva elsősorban a bünszerző /többnyire a tettetést és a felbujtót jelentette/ is, másrészt pedig ezeken a fogalmakon belül további felosztásokat is eszközöltek. Ilyenek voltak a fősegéd és melléksegéd, tökéletes és nem tökéletes részes, főcselekmény és mellék-

cselekmény stb. Ilymódon sikerült megépíteni azt a jogi labirintust, melynek utvesztőiben nemcsak a laikus közönség veszett el, hanem évtizedeken át tévelyegtek a gyakorlati jogászok is.

Mind az objektív, mind a subjektív elméletek táborában a vélemények számos variációja látott napvilágot. Az objektív irány képviselői tárgyi ismerveket és pedig vélemények különbözősége szerint a közreműködés időpontját, a magatartás okot teremtő jellegét, illetőleg e jelleg minőségét, vagy a véghezvitelben való részvétel módját vették alapul a részességi alakzatok szétválasztásánál.

Feuerbachtól kezdve a büntetőjogtudomány művelőinek tekintélyes tudósokból álló hosszú sora teszi magáévá az objektivizmus szemléletét. Ugy találom, hogy csak a főbb

változatok bemutatására szorítkozó ismertetés is meghaladná munkém kereteit.

Ezért mintegy csak példaként szólalatom meg Karl Birkmeyert, az objektív elméletek talán leg harcósabb képviselőjét, aki már egyszersmind annak újabb irányához tartozik.

Ide-vonatkozó véleménye szervesen kapcsolódik a kauzalitás kérdésében elfoglalt álláspontjához. Minthogy ok és feltétel között különbséget tesz és oknak a leghatályosabb, "wirksamste" feltételt tekinti, csak az lehet tettes, akinek magatartásában ez a feltétel fellelhető. A társtettesek pedig szerinte azok, akiknek együttes cselekvése adja az eredmény leghatékonyabb feltételét. Feltételt valósít meg a bűnsegéd is, de ez az eredmény szempontjából már alárendeltebb, következésképen oknak nem tekinthető.

Álláspontját a következő példával szemlélteti: legyen az eredmény 12, feltételei pedig $7 + 3 + 2$. Ebben az esetben 7 a leghatályosabb feltétel, tehát az eredmény oka büntetőjogi szempontból. Ha ez egy cselekvésből áll, akkor ebben az okként minősülő feltételben megtaláltuk a tényálladékszerű véghezviteli magatartást. Ha pedig az okot több személy együttes cselekvése adja, pl. így: $/3 + 4/ + 3 + 2$ egyenlő 12, akkor a $/3 + 4/$ -gyel jelzett magatartások okozták az eredményt, 12-t, az együttesen cselekvők tehát társtettesek. A példában szereplő zárójelen kívüli 3 és 2 pedig a mi fogalmaink szerinti részeseiket jelentené.

Csak mint az objektív irányzat egyoldalúságára jellemző adatot említem meg, hogy Birkmeyer elméletében is találunk subjektív elemet, tehát pusztán objektív alapon ő sem oldhatta meg a kérdést. Oszthatónak tekintvén

ugyanis az eredményt, felteszi a kérdést: miként lehetséges az, hogy egyes részesek jól lehet csak az eredmény egyik részét okozták, mégis az összeredményért felelnek. /Ehelyütt természetesen nem a bűnsegélyre, hanem a társtettségre kell gondolnunk./ Felelete: ilyen esetben a részes "bűnössége által pótolja az összeredményt illetőleg azt, ami az ő részén az okozásból hiányzik."

Helyesen jegyzi meg Irk Albert, Birkmeyer elméletével kapcsolatosan, hogy "szerencsétlen gondolat a részesség kauzalitáson nyugvó differenciájának számokkal való szemléltetése." Így valóban ugyanaz a 3 egyszer véghezviteli magatartást, az eredményhez okot szolgáltató tettesi cselekményt, másodszor pedig már egészen más fogalmat jelent.

Figyelmen kívül hagyva most a subjektivisták ellenvéleményét, Birkmeyer elméletét az objektív elméletek követői részéről is ér-

ték támadások. Például Bar így helyettesít konkrét esetet a fenti képletben: hárman közös lakásukba együtt akarnak zongorát lopni egy közeli másik lakásból. A zongora 250 kg. A. és B. egyenkint egy-egy mázssával tudnak megbirkózni, közreműködőként ezért meg kell nyerniük harmadik lakótársukat C-t is, aki azonban csak 50 kg.-ot bír el. $A + B = 200$; $C = 50$, s, így C. csak bűnsegéd lehetne és nem társtettes.

A subjektív elméletek követői azok sorából kerülnek ki, akik a *conditio sine qua non* elmélet alapján állanak a kauzalitás kérdésében és a közreműködés alanyi oldalán keresik a tettes és részes közötti különbséget. A *differentia specificat* pedig vagy az akaratban, helyesebben az akaratot magában foglaló szándékban, vagy az érdekekben vélik felfedezni.

Buri, Birkmeyer nagy ellenfele és a subjektív irányzat egyik vezéralakja maga is

előbb az érdek önállóságára, majd az akarat-
ra építi elméletét.

Korábbi nézetét - Irk nyomán - az aláb-
biakban összegezhetem: tettes az, akinek a
cselekmény elkövetésével önálló célja van, aki
tehát saját érdekében akarja azt elkövetni,
és tettes marad akkor is, ha önálló célja mel-
lett a véghezviteli magatartásban való részvé-
tele még oly csekély is. Bünsegéd pedig az,
ki célját /érdekét/ abban látja, hogy a tettes
szándékát megvalósítsa és bünsegéd marad akkor
is, ha érdekkörének önállótlanága mellett a
véghezvitelben még oly jelentős szerephez ju-
tott is. Ha pedig a bünsegédnek is lenne önál-
ló alaki dolusa /akarata/, tehát ő is akarná
az eredményt, ugy az anyagi szándék /azaz ér-
dek/ önállótlanága visszahatna az akaratra,
s így ez éppen olyan önállótlan lenne, mint
maga a tevékenység. Ez a körülmény pedig a
segéd bünösségének kisebb fokát mutatja. Ezért

büntetendő enyhébben a segéd, mint a tettes.

Később Buri azon a nézeten van, hogy a segédnek az eredmény beállta a tettessétől független érdeke is lehet, amennyiben akaratát a tettes akaratának alárendeli. Másszóval kifejezve a közreműködő akaratiránya dönti el, hogy bünsegéllyel, vagy bünszerzői magatartással állunk-e szemben. E ponton azonban Buri objektív támaszra szorul és azt a kikötést teszi, hogy a segéd sohasem követheti el azonban a "főcselekményt", vagyis a véghezviteli magatartást. Buri szavaival élve azt a cselekményt, mellyel a deliktum a kísérlet szakából a befejezés állapotába megy át.

Találóan nevezte Birkmeyer a főcselekmény fogalmának bevonását a Buri-féle elmélet Achilles-sarkának.

Az egyoldalú megoldások helyét, mihamar a közvetítő elméletek foglalták el, melyek az ellentétes nézetek szintézisét adják. Termé-

szetesen ennek képviselői sem foglalnak el egységes álláspontot, amennyiben vagy az objektív, vagy a subjektív teóriák felé mutatnak elhajlást. Az elméleti vita azonban nem zárult le az ismertetett irányzatok küzdelmével.

A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület, melyben jobbára az ugynevezett új irányok képviselői tömörültek a világ minden tájáról többiben foglalkozott a részesség, így legalább is közvetve a bünségely problémájával a fogalmak elhatárolására a gyakorlatot jobban kielégítő megoldásokat keresve.

Két irányzat említendő meg ezzel kapcsolatosan. Az egyik /Getz, Foinitzky, Nicoladoni/ tagadásba veszi a részesség járulékos természetét. Konkluziója az, hogy több személy közreműködésével elkövetett bűncselekmény esetén a részesekek bűnössége és büntetése nem a tettesi cselekmény függvényeként, hanem önállóan állapítandó meg. Mindenki csak azért és oly

mértékben büntetendő, amit ő maga akart és tett. Foinitzky ezt a végkövetkeztetést úgy konkretizálja, hogy valamennyi társtettes, felbujtó és fősegéd /a véghezviteli cselekményben résztvett segédek/ az elkövetett bűncselekmény önálló tette, a segédek másik kategóriája /a tulajdonképeni bűnsegédek/ egy különös részben szabályozandó sui generis deliktum önálló tette.

A másik vélemény /Liszt, Garraud, van Hamel/ pedig bár elismeri a részesség járulékos voltát, de megszüntet minden különbséget annak egyes alakzatai között és csupán arra adna felhatalmazást a bírónak, hogy a bűnösség foka szerint enyhébb büntetést állapítson meg.

A tulzó fogalmi differenciálódással szemben tehát e két nézet lényegileg egyező, egyszerűsítő törekvést árul el.

A századforduló óta a részesség körüli vita ereje lanyhult. A hézagok kitöltése, a

homályok eloszlatása a bírói gyakorlat feladatává lett.

Ma azonban már van bizonyos távlatunk ahhoz, hogy a nyugvópontra jutott problémákat szemügyre vegyük.

A bűnsegély etimológiai értelméből, de kialakulásának történetéből is következik, hogy az járulékos, accessorius tevékenység. A bűnsegély tehát részesség, azaz valami fajta közreműködés egy büntetendő tettesi cselekmény létrejövetelében, s egyben jogi önállóságot nélkülöző magatartás, mely csak akkor jut jelentőséghez, ha befejezett, vagy legalább is megkísérelt tettesi cselekmény /alapbűncselekmény/ követtetett el. Alapbűncselekmény nélkül tehát bűnsegélyről nem beszélhetünk.

Hosszu, édáz küzdelem után megoldást talált elméletben és gyakorlatban az objektív és subjektív irányzatok közötti vita is, és pedig az inter duos litigantes tertius gaudet

elv alapján - a közvetítő elméletek javára.

Az uralkodó felfogás szerint ugyanis az alapbűncselekményen kívül még két ismérv szükséges minimálisan is a bűnsegély létrejöttéhez: az objektív értelemben vett elősegítése a tettesi cselekvőségnek és a tettes pszichéjében életrekelő segítő szándék. Azoknál, akiknél a szándék a jogellenességi elemek tudatát jelenti, s így különvélnek az akarattól, az előmozdításra irányuló akaraton kívül megkivántatják még a saját, valamint a tettesi cselekvőség jogellenességi elemeire is kiterjeszkedő szándék is, de ez már egyrészt /a szándék fogalma körüli vitára való tekintettel/ nem mondható általánosan elfogadottnak, másrészt pedig nem változtat azon a tényen, hogy a bűnsegély létrejöttéhez legalább három ismérv kell: 1./ alapdeliktum, 2./ objektív segítség, 3./ a bűnösség alapjául szolgáló /bár esetleg egyoldalú/ pszichikai kapcsolat.

Mindezek mellett eldöntött tény az is, hogy a bűnsegédi magatartás fizikai és pszichikai jellegű segítségben egyaránt kimerülhet, ami egyébként büntetőtörvénykönyvünk vonatkozó rendelkezéséből is következik, amint az abban szereplő "reábir", vagy "egyetért" kifejezések bizonyítják.

A segítő "tevékenység" mulasztásból is állhat a megakadályozás jogi kötelezettsége esetén. - A törvényi meghatározásból folyólag a bűnsegédi tevékenység közvetett is lehet.

A felelősségre vonás szempontjából különbséget tesz az irodalom osztható és oszthatatlan személyes tulajdonságok és körülmények között. *Communis opinio* jött létre tekintetben is, hogy csak a *praeter intentionem* bekövetkezett eredményként kell a tettes excessusát a bűnsegéd terhére írni és a törvényi rendelkezésekkel egybehangzólag a bűnsegédek az elkövetőnél enyhébben büntetendők.

Az általánosan elfogadott tételeknek e szinte tartalomszerű felsorolásánál nem kívántam kiterjeszkedni azok indokolására, mert bár igaz ugyan, hogy mindezek a megállapítások hosszú viták tüzeiben edződtek, de a tudomány mai fejlődési fokán első pillantásra is azonnal érthetőek. Hasonló indokból példákat sem hoztam fel azok illusztrálására.

A részesség tana hazánkban is éppoly kialakulatlan volt a történet során, mint Európa más államaiban.

Az 1791. évi javaslat még csak az egyes bűncselekményeknél rendelkezik a közreműködőkről, de kitűnik belőle, hogy a sociust enyhébben bünteti, mint az auctort. Nem mutat fejlődést az 1827. évi javaslat sem.

Sokkal jelentősebb azonban az egyéb vonatkozásokban is kiemelkedő 1843. évi javaslat. Általános részében az V. fejezet "A bűnszerzőről, felbujtóról, bűnszövetségről és bűnsegéről

dekről" címet viseli. A javaslat tehát több azóta már nem használatos kifejezéssel operál, de főbb elveiben megegyezik büntetőtörvénykönyvünknek, az 1878: V. tc.-nek rendelkezéseivel.

"Bűnsegédnek tekintetik", aki másnak valamely büntettét akár az elkövetés előtti, alatti, vagy utáni segítségnek előre kijelentett egyenes megígéréssel, akár valamely szándékosan a büntett elkövetésére irányzott tanáccsal, vagy biztatással, ismerve a tettes bűnös eltökélését, előmozdítja, de az is, aki a tudomására jutott büntettet nem jelenti fel.

A segédet enyhébben rendeli büntetni, "minthogy a büntettet maga követte volna el".
"Ha azonban olynemű segítséssel járul a büntettnek elkövetéséhez, mely nélkül a büntett a fennforgó körülmények között el nem követtethetett volna, azon büntettre rendelt büntetésnek egész súlyával is büntettethetik."

Hazai büntetőjogi irodalmunk témánkkal kapcsolatosan szintén csak a múlt század második felében emelkedik jelentőségre. Sajátságos, hogy a részesség kérdésében a magyar irodalom az objektív elméletek oldalára állt, bár annak különböző variánsait támogatta és csak lassan talált elfogadásra a közvetítő irányzat.

Büntetőtörvénykönyvünk mint a Code Pénal óta napvilágot látott dogmatikus beállított-ságu törvénykönyvek között az utolsó, kísérlet tesz az addig kifejlődött tapasztalatok alapján a bűnsegélynek lehetőleg kimerítően történő meghatározására.

Ennek ismertetése előtt csupán a teljesség kedvéért emlitem meg, hogy a Btk. mellőzi az 1843. évi javaslatban még szereplő, de már időközben meghaladott fogalmakat, a részesség körében szabályozza a társtettségét is, a feljelentés elmulasztását nem tekinti bűnsegélynek. Nem szabályozza a büntetőtörvénykönyv sem

a nem sikerült felbujtást, sem a bünszövetséget mint a részességnek büntetendő alakzatát.

A Btk. 69. §.-ának 2. bekezdésében adott legális definíció szerint: "Aki a büntett vagy vétség elkövetését szándékosan előmozdítja, vagy könnyíti; vagy annak előmozdítására vagy könnyítésére mászt reábir; ugyszintén aki másokkal a cselekmény elkövetésénél, vagy annak elkövetése után nyujtandó segély vagy a cselekményből származó haszon biztosítása, vagy pedig a hatósági intézkedések megghiusítása iránt megelőzőleg egyetért," segédnek tekintendő.

A törvény meghatározása szembetűnőleg taxatív igényekkel lép fel, de éppen ebben a felsorolások megoldásban van legfőbb gyengesége.

Általánosan felhozzák ellene - mint erre Hacker is rámutat - hogy a bűnsegély egyes alakjainak hármas tagolása: 1./ előmozdítás, vagy könnyítés, 2./ másnak ezekre való reábirása, 3./ a bűnpártolás vagy orgazdaság előze-

tes megigérése felesleges és egyszerűben a segítség lett volna használható.

Angyal Pál emellett még azt is felhossa, hogy a törvény meghatározása helytelen és nem is kimerítő. Helytelennek azért tartja, mert ő az eredménytelen közreműködést is büntetné, már pedig szerinte a törvényben szereplő "előmozdit, könnyít, előmozdítására reábir" kifejezések eredményes segédkezésre látszanak utalni. Végül nem látja kimerítőnek a Btk. rendelkezését azért, mert az pl. a felbujtáshoz nyújtott segílyt nem öleli fel.

A Btk.-vel szembeni elégedetlenségről tesznek bizonytságot a büntetőjogi törvényelőkészítő bizottságnak a Btk. általános részének helyébe lépő jogszabályok előadói tervezeteit összefoglaló munkálatai, melyeknek 1913.-ban kiadott I. füzete Angyal Pál, Bernolák Nándor, Finkey Ferenc és Edvi Illés Károly tervezetét foglalja magában. Közülük egyedül Edvi Illés

fogadja el a Btk. meghatározását a bűnsegélyről.

Finkey a bűnsegélyt így definiálja: "A bűnsegédek, akik a tettes vagy a felbújtó tevékenységét szándékosan előmozdították, vagy megkönnyítették, ezeknél rendszerint enyhébben büntetendők." - Angyal szerint bűnsegéd az, "aki másnak a büntett elkövetéséhez szándékosan segélyt nyújt."

Finkey, Angyal és Edvi Illés egyaránt enyhébben rendelnék büntetni a segédet, mint a tettet. Ezt az elvi állásfoglalásukat csak egy feltétel teszi fakultatívá. Tervezetüknek csaknem szó szerint egyező szövege szerint az a bűnsegéd, "akinek közreműködése nélkül a tényálladási tevékenység /Angyalnál a büntett/ nem lett volna elkövethető," a tettesre megállapított legmagasabb büntetéssel is büntethető.

Ezzel a felfogásukkal objektív elméletük támaszaként belevonnák a bűnsegély körülírásá-

ba a fősegéd fogalmát, ami - Irk Albert csipős megjegyzése szerint - "ugy jelentkezik, mint valami arkhaisztikus dísz a secessió stílusú épületen.

Irk Albertnek A bűnsegély és társtettes-ség fogalmi elhatárolása című munkájában, valamint Tettes-ség és részesség az előadói tervezetekben című előadásában kifejtett nézete szerint: "aki a büntett vagy vétség elkövetését szándékosan előmozdítja, vagy könnyíti, a tettesnél enyhébben büntethető."

Az eddig említett magyar vélemények abban egyeznek meg, hogy valamennyien a tett-büntetőjog szemléleti körében mozognak. Sajnos, témától messze kanyarodnék, ha vizsgálódásaimat az említett tervezetek bírálatánál az egész részességi problémakörre részletesen kiterjeszteném. Bizonyos azonban, hogy az idézett rendelkezésekben a bűnsegély fogalmának tisztázásán túlmenően a részességi alakzatoknak olyan meg-

nyugtató szétválasztása volt a cél, amely a bírói gyakorlat számára is biztos alapot nyújt az ítélkezésben. Különösen szembetűnő ez azért, mert mindannyian elismerik - legalább is fakultative - a bűnsegédek enyhébb büntetését, vagyis a részesség szabályozása a jogkövetkezmények súlyosságát is jelentősen befolyásolja.

Ezért különösen figyelemre méltó Bernolák Nándor törvénytervezete, mely szakít a korábbi communis opinioval és a tettes-büntetőjog kiépítését tűzi ki célul. Radikális újításokat hozó tervezetének első fejezete a büntettes címet viseli s ebben /1.-5. §./ a törvény hatályára vonatkozó rendelkezéseken kívül osztályozza a büntetteseket is.

A tettes-büntetőjognak Liszt által hirdetett tétele jut ezzel kapcsolatosan eszünkbe: "nicht die Tat, sondern den Täter ist zu bestrafen". Valóban, Bernolák nem az elkövetett cselekmény, hanem a tettesre legalkalmasabbnak látszó jogkövetkezmény kiszabását teszi

lehetővé azzal, hogy csak azoknak körét határolja el, akiket lehet és akiket nem lehet büntetni. Szó szerint idézve a dolgozatunkat legközvetlenebbül érintő szakaszt:

"1./ A büntettre megállapított jogkövetkezményeket mindazok ellen alkalmazni kell:

a./ akik a cselekményt közös elhatározással és a véghezviteli tevékenységben közös részvétellel hajtották végre;

b./ akik a cselekmény elkövetésére mást reábírtak, vagy nyilvánosan felhívtak;

c./ akik a cselekmény elkövetését előmozdították, vagy megkönnyítették;

d./ akik a cselekmény elkövetésére ajánlkoztak.

2./ a sajtójogi felelősséget külön törvény szabályozza."

Szervesen kiegészíti ezt a rendelkezést a tervezet következő §.-a:

"1./ Azok közt, akik büntettet követnek el, e törvény alkalmazásánál meg kell külön-

böztetni:

a./ a rendes elmeállapotúak, a korlátozott szellemi értékűek és az elmebetegek, továbbá

b./ a gyermekek, a fiatalok és a felnőttek, - s az utóbbiak közt

c./ az alkalmi büntettek, a közveszélyes munkakerülők, s a visszaeső és a hivatásos büntettek osztályát.

2./ A büntett elkövetőjének egyéniségét és életviszonyait a bíróság az egyes osztályok ellen alkalmazható intézkedések megválasztásánál veszi figyelembe."

Bernolák tervezete a kriminológia újabb tapasztalatai alapján esetleg több módosítást kellene szenvedjen, de kiinduló pontul igen alkalmasnak mutatkozik.

A tapasztalat, nevezetesen a bírói gyakorlat ugyanis azt mutatja, hogy a bűnsegéd és a felbujtó, de különösen a bűnsegéd és a

társtettes megkülönböztetése a gyakorlatban komoly nehézségekbe ütközhet, sőt a tapasztalat szerint ütközik is. A tettes-büntetőjog elfogadása melletti meggyőző érvek akceptálása pedig kétségkívül eredményesebbé tenné a büntetés és egyáltalán a büntetőjog céljainak megvalósulását.

Mindez természetesen nem jelentené a jogsértő cselekmény figyelmen kívül hagyását, viszont lehetőséget nyitna arra, hogy a társadalomra veszélyes és tartalmilag jogellenes magatartások kifejtőjére a törvényhozás természetes lassúsága mellett is az ilyen veszélyes magatartások elharapózása előtt büntetőjogi szankciókkal le lehessen sujtani.

Arra vonatkozóan, hogy bírói gyakorlatunk kétségkívül a helytelen törvényi szabályozás következményeként bizonytalanságra és ingadozásra van kárhoztatva, befejezésül néhány konkrét határozatot kívánok példaként felhozni

Reich Zoltán szegedi ügyvédnek a Jog című folyóiratban 1935.-ben megjelent cikke alapján.

A Kuria B. III. 8460/1927. sz. határozata a felbujtás és a bűnsegély kérdésében mutat ingadozást. A tényállás lényege az volt, hogy a fiú közölte anyjával, hogy atyjával még az éjjel végezni fog, még pedig akként, hogy atyját fel fogja akasztani. Az anya erre azt válaszolta fiának, hogy ne akasztással hajtsa végre a tettet, hanem késsel vágja el atyja nyakát. A fiú erre valóban késsel oltotta ki atyja életét. A Kuria itt nem felbujtást, hanem bűnsegélyt állapított meg, azzal az indokolással, hogy "nem lehet felbujtani azt, akiben már kialakult az ölésnek tettre kész elhatározása." Az indokolás azt is kifejti, hogy az anya csak tanácsot adott a fia által már elhatározott ölés módját illetően. Igen figyelemre-méltó azonban a határozat indokolásának a következő része: "lelki okok vizsgálata is erre

birta a Kuriát. Az anya cselekménye a felbujtás vonalán mozog ugyan, ámde az enyhébb, e határozatban kifejezésre jutott felfogás jelentkező erős lehetősége a súlyosabb jogi értékelést aggályossá teszi! Amihez pedig aggály fér, azt a birói lelkiismeret - a mindig szem előtt tartott anyagi igazság esetleg súlyos megsértése nélkül - nagy következményekkel öszszekötött jogi valósággá nem teheti. Ezért átlapodott meg a Kuria az in dubio mitius elvét követve, az enyhébb minősítésben - amelyhez kétely valóban nem fér."

Még gyakrabban merülnek fel vitás kérdések a bünsegély és a társtettség elhatárolásánál. Az ember élete elleni bünselekmények köréből erre vonatkozóan is hozhatók fel példákat.

Egy kuriai határozat szerint bünsegélyért vonták felelősségre azt, aki előbb ejtett halálos sértést, míg azt, akinek szurása foly-

tán a sértett azonnal meghalt, tettesként mondták ki bűnösnek. Egy másik esetben a Kuria szerint segéd volt az, aki a halálosan megsebezett embert életveszélyesen megsebesítette. Mindkét esetben tehát a halálos eredményű bántalmazásban tettelesen résztvevő személyek segédeknek minősültek. Más kuriai határozatok szerint viszont tettestárs az, aki a megöltet lefogja, vagy tettestárs az is, akire a kézrátétel rábizonyult.

A szegedi Itélőtábla viszont B. II.

401/1934. sz. ítéletében ezekkel ellenkező határozatot hozott. Az ügynek két vádlottja és két sértettje volt. Az egyik sértett megölésében mindkét vádlott tettelesen bántalmazással vett részt, míg a másik sértettet tettelesen csak egy vádlott bántalmazta, a másik vádlott pedig annak két karját lefogva tartotta. Az ítélet indokolása szerint a gyilkosság tettese csak az lehet, aki a bántalmazás fogalma alá

eső cselekményt visz véghez. A sértett karjainak lefogása azonban ilyenek nem tekinthető, mert ezzel a vádlott csak elősegítette és megkönnyítette vádlottársa ölési cselekedetét akként, hogy a lefogott sértettet védekezésében megakadályozta.

A gyakorlat hasonló ellentétekre a példák egész légióját sorakoztatja fel a legkülönbözőbb büncselekményeknél.

Végső következtetésem tehát a következő: minthogy a tett-büntetőjog rendszerében a bűnsegély és az egyéb részességi alakzatok között kvalitatív különbség nem lehetséges, a jövő törvényi szabályozás szempontjából célszerűnek tartom a részesség, s így a bűnsegély körében a jogellenes magatartásokat elkövetők személye alapján történő kategorizálást.

Б К 10001/1954